

Verslag tweede workshop REGIONALISERING

georganiseerd door Vóór de Verandering
27-04-07 in de Kargadoor in Utrecht

Voorzitter: Lou Keune.

Sprekers in volgorde van opkomst: Guus Geurts, Sjaak Adriaanse, Wouter van Eck, Eelco Fortuijn, Marta Resink, Cees Bakker, Jan Juffermans, Kirsten Kuijpers en Rob Bleijerveld.

Deelnemers discussie in alfabetische volgorde:

Auke Bakker, Jeroen van den Berg, Gerard Born, Trees Breuren, Hanni ten Brink, Kees van Herel, Willem Hoogendijk, Willy Janssen, Louis de Jel, André Jonkers, Jan Juffermans, Willem van Leenhoff, Jaap van Leeuwen, Hans Ouwejan, Jenny Pannenbecker, Mat Schatorjé, Gerard Raemaekers, Wim Sweers, Francine Thielen-Tonnaer, Remko Trompetter, Lies Visscher en Jan Vugts.

Verslag: Margies Kaag.

GUUS GEURTS

INLEIDING OP HET ONDERWERP AAN DE HAND VAN BASISSCHEMA REGIONALISERING

Guus begint met de observatie dat Vandana Shiva uit India vertelt dat huidige globalisering niet leidt tot aansluiting van de armsten bij de wereldeconomie maar tot uitsluiting van hun lokale economieën. Deze neoliberale globalisering leidt verder tot uitputting van hulpbronnen, klimaatverandering en natuurvernietiging. Bovendien wordt de ongelijkheid binnen en tussen landen vergroot.

In de discussie over alternatieven pleit Guus m.n. voor het verhogen van importheffingen aan de EU-grens en productiebeheersing, met name voor voedsel, veevoer, biomassa en hout. Zo wordt kostendekkende en duurzame productie in de EU mogelijk, verminderen we ons beslag op schaarse hulpbronnen in het Zuiden, en kunnen we alle handelsverstoringende subsidies afschaffen. Hiernaast zijn schuldenkwijtschelding, grondstoffenovereenkomsten en eerlijke handel in tropische producten noodzakelijk.

Dit lijkt hem een effectiever en haalbaarder alternatief dan te wachten op bindende internationale sociale- en milieuverdragen, internationale ecotaxen en/of doormodderen via vrijwillige afspraken met het bedrijfsleven (MVO, Public Private Partnerships).

Op EU-niveau zijn deze ecotaxen wel haalbaar, om zo productie en consumptie zo dicht mogelijk bij elkaar plaats te laten vinden. De belasting zou dan meer geheven moeten worden overeenkomstig de mate van milieuvervuiling in plaats van op arbeid. De EU en nationale overheid zouden subsidies gericht kunnen inzetten om duurzame lokale economieën op basis van eigen voedsel- en energieproductie te stimuleren. Positieve voorbeelden op provinciaal en lokaal niveau komen in de volgende presentaties aan de orde.

Wat onze strategie betreft zijn de grote invloed van de neoliberale ideologie (in de media) en de lobby van het multinationale bedrijfsleven belemmeringen. Ook zijn nieuwe bondgenoten nodig als vakbonden, kerken, boeren en het MKB.

Guus vertelt verder waar de verschillende sprekers van vandaag in het basisschema zijn terug te vinden (mondiaal, nationaal, lokaal).

SJAAK ADRIAANSE

LOKAAL GELD

Sjaak legt uit hoe geld door banken voortdurend gecreëerd wordt bij uitgifte van leningen en weer verdwijnt wanneer die leningen worden afbetaald. De rente moet echter betaald worden door ander geld dat niet op die manier gemaakt is. Zo stroomt het bestaande geld één richting op namelijk daarheen waar al veel geld is.

Prijzen worden voor een groot deel gevormd door rente; tot ongeveer 30 tot 50 procent en bij hypotheekleningen zelfs tot 80 procent.

Daarmee stroomt geld ook weg uit de regio's.

Om dit proces tegen te gaan kan lokaal geld dienen, dat alleen binnen de regio bruikbaar is, dat overeen komt met in de regio bestaande productie en dienstverlening en dat zoveel mogelijk liquide blijft.

Sjaak bespreekt kort een aantal goed werkende voorbeelden uit Duitsland. Ze werken allen iets anders afhankelijk van hun relatie tot het 'gewone' geld, zoals dekking in Euro's.

De Nederlandse organisatie Strohalm werkt vooral in Midden- en Zuid-Amerika en niet zozeer in Nederland zelf. Wèl zijn recent in Nederland twee systemen in werking getreden te weten Gelre en Qoin.

Het gaat bij alle lokaal geldsystemen om complementair geld en niet om totale vervanging van het bestaande.

Tegenwerpingen kwamen van Jan Juffermans en Lies Visscher die ecologische en sociale problemen belangrijker vonden dan het geldprobleem. Lou Keune, Willem Hoogendijk en Gerard Born gaven aan dat uitgelegd zou moeten worden wat lokaal geld aan de oplossing van ecologische en sociale problemen zou kunnen bijdragen. De overige opmerkingen betroffen vooral de moeilijkheid lokaal geld te beheren (Eelco Fortuijn, Hanni ten Brink).

WOUTER VAN ECK

BELEID VAN GEMEENTELIJKE OVERHEID

Omdat Wouter ook campagneleider van Milieudefensie is, vertelde hij eerst van de zeer geslaagde actie van burgers naar de Tweede Kamer toe in verband met 'Fout Vlees'. Dit is een burgerinitiatief tot wetgeving en burgerinitiatieven komen niet veel voor, omdat je erg veel handtekeningen nodig hebt.

Het gaat om 450 miljoen dieren per jaar, die slecht behandeld worden. Import van milieuvervuilende diervoeding en het enorme mestprobleem komen daar nog bij als problemen.

In 1980 waren voor die veestapel nog 50.000 veehouders voor nodig, in 2007 nog slechts 9.500. Het gaat dus om een enorme schaalvergroting van bedrijven. Een meer diervriendelijk bedrijf zou kleiner moeten zijn en kwaliteit kunnen leveren. Boeren zelf varen daar wel bij.

Bij de bespreking over het burgerinitiatief in de tweede kamer zal Milieudefensie aanwezig zijn.

Wij feliciteren hem hartelijk.

Daarnaast is Wouter gemeenteraadslid in Nijmegen voor Groen Links. Hij stelt dat gemeenten volgens de Grondwet veel zelfstandig kunnen regelen, maar Nederland is zo gewend aan het poldermodel, waarbij men zich aanpast, dat men van die mogelijkheden nauwelijks gebruik maakt. Gemeenten zullen zich niet makkelijk verzetten tegen de heersende economie. Zo steunde Nijmegen een vliegveld vlakbij in

Duitsland, waarvandaan men ver weg op vakantie zal gaan. Alleen Groen Links was tegen.

Ook streefde Nijmegen met omliggende gemeenten naar een multi-modaal transportcentrum, hoewel het CPB berekend had dat het relatief weinig werkgelegenheid op zou leveren en terwijl duidelijk is dat het wèl veel maatschappelijke en ecologische kosten met zich zou brengen. Hiertegen is met succes geprotesteerd.

Regionale economie zou betekenen de schoonheid rond de stad te benutten en plaatselijke land- en tuinbouw bevorderen. Millieudefensie heeft een boomgaard gekocht in dit gebied en er wordt eigen cider gemaakt. Wouter heeft een fles hiervan meegenomen.

Het merendeel van de vragen en opmerkingen na afloop van de presentatie betreffen de campagne 'fout vlees'.

Het weren van eigen Nederlands 'fout vlees' zou inhouden dat men 'fout vlees' van andere landen buiten Europa zou moeten weren met hulp van kwaliteitseisen.

Verbiedt de WTO dat? Hoe reageert de EU?

Er is onder de EU een kopgroep mogelijk, die strengere eisen stelt, weet Wouter.

Met betrekking tot het onderwerp lokaal overheidsbeleid is de conclusie dat er voor deze instanties nog veel te doen is.

EELCO FORTUIJN

DUURZAME LIBERALISERING, EEN ANDERE ROUTE DAN REGIONALISERING.

Eelco zet zich ervoor in tussen Derde Wereldlanden en de rijke landen een volledig 'level playingfield' te bereiken. Hij maakt daarbij gebruik van bestaande regelingen b.v.:

- ILO-regels, dat zijn kernafspraken voor alle overheden en alle bedrijven,
- Rio-criteria, de milieuafspraken die gemaakt zijn bij de Milieutop in Rio de Janeiro,
- OECD-richtlijnen, die bedrijven verbieden misbruik te maken van falen van de overheid, van hun dominante marktpositie en die het ontduiken van belasting verbieden.

Als men al deze regels gebruikt, dan kunnen bedrijven en landen op gelijke voet met elkaar concurreren en is regionaliseren niet nodig.

Hier wordt tegenin gebracht dat voor duurzaamheid quotering nodig is (Jan Juffermans) en dat alleen gekeken wordt naar producten, terwijl de rest van het bedrijf gewoon doorgaat (Jenny Pannenbecker), dat de mens zo niet in harmonie met de natuur komt (Kees van Herel).

Eelco meent dat deze bezwaren tot uitdrukking komen in de prijs, dat er een sterke overheid voor nodig is, maar dat deze ook nodig is voor regionaliseren.

Guus Geurts stelt dat er geen enkele internationale beweging is richting mondiale ecotaxen en bindende sociale- en milieuverdragen binnen VN of WTO.

Lou Keune stelt voor te bekijken in hoeverre beide strategieën mogelijk zijn en elkaar aanvullen.

MARTA RESINK

WONEN EN REGIONALISEREN

Marta haakt in op de film over Cuba (The power of Community), die ze inbracht in de pauze. Het hoeft niet zover te komen als in Cuba, waarbij een crisis in energie nodig is om in 5 jaar een totale omslag te laten zien naar zelfvoorziening. Het is opvallend dat in communistisch Cuba dit voornamelijk het resultaat is van gezamenlijk burgerinitiatief, hoewel de overheid positief meewerkt.

Regionaliseren rond wonen heeft in Nederland al oude wortels, vertelt Marta. In 1800 waren er in Drenthe en Overijssel al voorbeelden van in kolonies wonen en produceren, voor arme mensen op basis van 'weldadigheid' ingesteld door de notabelen.

In 1900 ontwierp Ebenezer Howard zijn concept van tuindorpen, een stad van 30.000 inwoners, min of meer zelfvoorzienend, terwijl de gemeenschap gezamenlijk de grond in eigendom zou moeten hebben. Dat laatste lukte niet, maar er zijn in Nederland voorbeelden van tuinsteden aan de rand van bestaande steden (verzameld door Korthals Altes in 2004).

Onder invloed van de waarschuwingen van de Club van Rome, de theorieën van Tinbergen en van Schumacher kwamen in de jaren 70, verschillende maatschappelijke bewegingen bij elkaar en ontstonden ideeën om soberheid op eigen manier vorm te geven. Ook binnenin de steden werd geëxperimenteerd met bebouwen van tuinen vooral onder invloed van allochtonen, die dat gewend waren in hun thuisland.

Het is met name de groep 50-plussers die, op zoek naar fundamentele waarden, uitkomt bij kleinschalige experimenten. Gemeentelijke overheden steunen dat soms, zoals Dordrecht (Krabbenbos), Culemborg (Eva Lanxmeer), e.d.

Kloosters en leegstaande kazernes zijn gewilde objecten.

Knelpunten zijn prijzen van grond en huizen. Aankopen van de grond zou tegen agrarische prijzen moeten kunnen, anders zijn de projecten alleen mogelijk voor rijke gepensioneerden.

Er is een taak voor de overheden om kleinschalige proefprojecten mogelijk te maken.

André Jonkers vult aan dat woningbouwcorporaties voor gezamenlijke projecten open staan en Remco Trompetter wijst op normen en bouwregels. Marta zelf vermeldt de belangrijke betekenis van Vereniging Solidair in ondersteunen en bundelen van initiatieven.

CEES BAKKER **WINDENERGIE**

In een Burgertroonrede, zo vertelt Cees, is 2021 genoemd als het jaar van 100% schone energie. Hoe gaan we dat bereiken?

ODE, de vereniging van Organisaties voor Duurzame Energie, had oorspronkelijk 18 en heeft nu 13 coöperaties van windenergie in haar bestand.

Gemeenten werken niet erg mee; Heerhugowaard met ecologische gemeenschap is een uitzondering. De energiebedrijven waren tegen, fabrikanten gingen zelf uit failliete boedel initiatieven ontwikkelen. Er wordt nog gezocht naar een optimale schaal.

De overheden stellen voorwaarden, waardoor men gebruik moet maken van de groene energiebedrijven die al bestaan. Greenchoice regelt de administratieve rompslomp en hanteert een aantrekkelijk tarief, waardoor leden van ODE hun eigen stroom kunnen afnemen.

Indien overheden meewerken dan kan gebruik gemaakt worden van de 6 maanden zomertijd. Het streven is een eiland als Goeree-Overvlakke energie neutraal te krijgen.

JAN JUFFERMANS

POSITIEVE VOORBEELDEN VAN REGIONALISEREN

Jan herinnert ons er aan dat er al signalen over plunderen van de aarde kwamen in 1972 van de Club van Rome. En hij laat met foto's zien hoe zonne-energie direct toepasbaar is in huizen, w.o. dat van hemzelf. Direct productie in een regio heeft een optimale schaal voor voedsel, scholing, werk, metaal- en houtgebruik, enz.

Hij noemt 6 argumenten voor regionaliseren van economieën:

- CO2 reductie,
- minder verpakking nodig, want vervoer over korte afstanden,
- meer sociale controle,
- voedselproductie belangrijker dan b.v. TV's,
- landschap verbetering,
- biodiversiteit vergroten.

(In de discussie vlak na de presentatie zal Lies Visscher nog aanvullen: gezondheid en minder afhankelijk zijn.)

Jan noemt meerdere malen de ecologische voetafdruk als belangrijk meetinstrument.

In Finland krijgen de boeren steun om te produceren voor de eigen gemeente.

Londen was bijna totaal afhankelijk van wat van buiten Engeland kwam, maar heeft zijn strategie bewust veranderd. Nu heeft de burgemeester een food program ontwikkeld, zodat voedsel uit de directe omgeving komt.

Naar aanleiding van de situatie in Londen is er ook Amsterdam iets gaande. Er was een conferentie in Londen waar een Amsterdamse wethouder zijn licht is gaan opsteken.

De regio rond Boxtel met Tilburg, Den Bosch en Eindhoven geldt als Duurzame Driehoek met een landschapspark, het Groene Woud, een streekfestival en een streekrekening bij de ASN-bank.

Onderzoek hoeveel producten uit Noord-Brabant zelf komen is nodig.

Gemeenten zouden hun belastingsysteem op regionaliseren kunnen instellen. Een gemeentelijk beleid op volkstuinten zou wenselijk zijn. Het is mogelijk producten in winkels te labelen met de footprint.

In de discussie na de presentatie kwam het onderwerp werkgelegenheid aan de orde. Hans Ouwejan pleit voor werk scheppen, Jan Juffermans is voor verdeling en verminderen van het werk. Willem Hoogendijk meent dat er met regionaliseren meer werk te doen zal zijn. Wim Sweers ziet wat in basisinkomen, omdat robots veel werk overbodig maken en ook Jan Juffermans ziet met elke uitvinding een werkbesparing.

KIRSTEN KUIJPERS

ONDERZOEK NAAR BIOREGIONAAL PERSPECTIEF

Kirsten gaat bij haar onderzoek uit van 6 elementen:

1. waarden zoals iedere plaats is uniek, niet uitwisselbaar, mens zijn is iets anders dan homo economicus zijn, menselijke waarden zijn gericht op gemeenschap,
2. de zin van plaatsgebonden economie houdt onder meer in dat men verantwoordelijk is voor die plaats en dat ook de informele economie meedoet,
3. relatie tussen vorm en kapitaal. Er is natuurlijk, fysiek, menselijk en financieel kapitaal. In het huidige tijdperk heeft het financiële kapitaal de sleutelrol. Kirsten noemt in dit verband het '21 seconden steunkousen paradigma', waarbij voor het aandoen van steunkousen bij een patiënt slechts 21 seconden gerekend wordt,
4. schaal en efficiëntie, waarbij schaalvergroting gezien wordt als 'must' zonder de nadelen hiervan op te merken,

5. consumptie moet herzien worden, voedselproductie moet weer aantrekkelijk worden voor boeren. In een regio is de sociale controle een belangrijk instrument voor kwaliteit,
 6. self-reliance betekent onafhankelijker en meer differentiatie, ook versterken van het multiplier effect in een gebied.
- Kortom, het gaat om een economie van verbondenheid.

Van diverse kanten worden de zes elementen versterkt, bevrijdingseconomie (Willem Hoogendijk), niet meer iedere stad een kloon van een andere stad (Jan Juffermans). Auke Bakker noemt in dit verband het boek van Jaap Peters, Intensieve Menshouderij. Dit soort schrijvers zouden we uit kunnen nodigen. Lies Visscher wijst erop dat overal blijkt dat mensen naar een nieuwe samenleving verlangen. Zij noemt in dit verband een wandeltocht met witte kleren aan, te vinden op: <http://www.vvoorvictorie.eu> Jaap van Leeuwen wil weten hoe je die sociale waarden meet. Kirsten noemt de UN Development Index, Louis de Jel wijst op de metingen van het Sociaal Plan Bureau Francine Thielen-Tonnaer noemt de waarden van allochtonen, van wie we veel kunnen leren, Kirsten beaamt dat.

ROB BLEIJERVELD

TEGENKRACHTEN TEGEN REGIONALISERING

Rob vertelt dat Walden Bello laat zien hoe regio's in het zuiden bij hun onderlinge handel worden belemmerd door de eisen van de Wereldbank.

Meer in het bijzonder gaat Rob in op de handelwijze van de supermarkten met name in ontwikkelingslanden. Door hun nadruk op zeer lage prijzen voor de consumenten veroorzaken ze dat hun leveranciers vooral de grote bedrijven zijn. Ook aan kwaliteitseisen kunnen kleinere bedrijven vaak niet voldoen. Zo verdwijnen ook veel vrouwelijke producenten.

Supermarktlobbyisten infiltreren de Wereldbank, het IMF, de WTO, maar ook de VN en de EU.

Streekproducenten binden consumenten aan zich, maar ook deze worden vaak, zodra ze het goed doen, opgeslokt door grootschalige bedrijven op dezelfde markt.

Rechtstreeks contact met consumenten is het enige alternatief.

Louis de Jel is bezig met een campagne in de supermarkten om er Utrechtse producten tegen eerlijke prijzen verkocht te krijgen. Jan Juffermans noemt plekken binnen de supermarkt waar lokale producten verkocht worden. Hanni ten Brink weet dat ook daar streekproducten na plaatselijk start toch weer weggeconcurrerd worden.

We bespreken de strategieën die wij moeten volgen. Aan welke eisen en criteria moet een regio voldoen en als we die vastgesteld hebben dan kunnen we back-casten naar wijkniveau, tuindorpniveau, ecodorpniveau (Marta Resink, André Jonkers).

Lou Keune legt de route uit die we met deze workshopcyclus volgen. Dit is de tweede, een derde volgt op het NSF-Top van Onderop op 20 mei.

Er komt een brochure waarvoor een aantal mensen hier aanwezig voor inbrengen uitgenodigd zullen worden.

De Landelijke Dag van Alternatieven in Oktober zal aan het onderwerp Regionalisering gewijd worden. Hier zullen ook onderdelen uit de conceptbrochure besproken worden. Van Jan Vugts is hierover bericht te verwachten.

Ieder wordt bedankt en tot ziens gewenst.